Хмельницький інститут

імені Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України

Приватного акціонерного товариства "Вищий навчальний заклад

"Міжрегіональна Академія управління персоналом"

КУРСОВА РОБОТА

АУДИТ

За темою: Аудит товарів

студентка 4 курсу,

спеціальність: Облік і оподаткування

Яцюк Віта Олександрівна

Група ТУхм -4-22-Б1ООП(4.6з)

Прізвище та ініціали викладача : Гуменюк А. Ф.

Прізвище та ініціали фахівця деканату : Лівшун С.В.

Хмельницький 2025

Зміст

Вступ…….3
Розділ 1. Економічна сутність товарів та їх характеристика як об'єкта аудиту……...5
1.1.Економічна сутність товарів та їх класифікація…….5
1.2.Нормативно правова база з аудиту товарів…….7
Розділ 2. Облікові аспекти товарних запасів……..11
2.1. Характеристика первинних документів за обліку товарних запасів та їх руху на підприємстві…….11
2.2. Організація синтетичного і аналітичного обліку товарних запасів…..13
2.3. Особливості обліку результату інвентаризації та переоцінки товарних запасів……18
Розділ 3. Аудит товарних запасів……
3.1. Завдання та інформаційне забезпечення аудиту товарів…….....22
3.2. Аналіз забезпеченості підприємства товарами……25
Висновки……....30
Список використаних джерел……..32

Вступ

Актуальність теми дослідження. Вирішити існуючі проблеми в галузі економіки неможливо без удосконалення структури контролю бухгалтерського обліку. Чітко структурований аудит забезпечує керівництво своєчасною, необхідною та достовірною інформацією для проведення комплексного аналізу господарської діяльності та обґрунтування відповідних управлінських рішень.

Аудит - це система знань, в основу якої покладено економіку, право і математику. Водночас це й практична робота - спостереження, сприйняття, вимірювання та фіксування (реєстрація) усіх об'єктів та суб'єктів ринку згідно з вимогами суспільних відносин. У практичному аспекті аудит формує інформаційну систему, що дає змогу користувачам впевнення оперувати даними, потрібними для аналізу, оцінювання та змінювання стану будь-якого суб'єкта (господарства) ринку в часі та просторі.

Товарами є матеріальні цінності, які придбані (отримані) і утримуються підприємством з метою подальшого продажу.

Товаром називається річ, яка призначена для продажу або обміну на інші цінності. Товари формують запаси торговельних підприємств.

Товари становлять запаси торговельних підприємств. У широкому сенсі під товарами розуміють матеріальне або нематеріальне майно, що продається на ринку. Товарами можуть бути як продукти фізичної, так і розумової праці, результати послуг, сама здатність працювати, земля та її надра – все, що має споживчу та продажну вартість і може бути обміняне власником цієї споживчої вартості на інший товар (гроші).

У вузькому сенсі під товарами розуміються продукти праці, призначені для обміну або продажу.

У закладах громадського харчування товарами є продукти, сировина, що купуються для подальшого продажу або переробки. Наприклад, товари, що

купуються для подальшого продажу та не піддаються подальшій кулінарній обробці: хліб та хлібобулочні вироби, вартість яких не включена до вартості обіду чи вечері; кондитерські вироби; сигарети, тютюн, сірники тощо.

Взаємозамінні товари - група товарів, які подібні за функціональним призначенням, використанням, якісними і технічними характеристиками, ціною та іншими параметрами таким чином, що покупець дійсно замінює або готовий замінити їх в процесі споживання (у тому числі й виробничого).

Товарні запаси відіграють ключову роль у господарській діяльності підприємства, тому тема вивчення особливостей їх аудиту є актуальною.

Об'єктом вивчення курсової роботи є теоретичні аспекти аудиту товарних запасів.

Предметом дослідження є аудит наявності та руху товарних запасів.

Метою курсової роботи є вивчення особливостей аудиту наявності та руху товарних запасів.

Мета роботи включає виконання наступних завдань:

• вивчити поняття, класифікацію та оцінку товарів;

• охарактеризувати особливості аудиту наявності товарів;

• виділити особливості аудиту руху товарів.

Розділ 1. Теоретико-економічна сутність товарів та їх характеристика як об’єкта аудиту

1.1. Економічна сутність товарів та їх класифікація

У ринковій економіці товар є основною категорією, навколо якої будується вся господарська діяльність. Саме через обмін товарами відбувається рух ресурсів, формування цін, доходів та витрат. Розуміння економічної сутності товару має важливе значення для ефективного функціонування підприємств, розробки маркетингових стратегій та державного регулювання економіки.

Поняття товару в економіці має глибокий зміст. Товар — це продукт праці, призначений не для власного споживання, а для обміну, тобто для продажу на ринку. Основними властивостями товару є споживна вартість та вартість.

- Споживна вартість — це здатність товару задовольняти певні потреби людини або суспільства.
- Вартість відображає затрати праці, вкладені у виробництво товару, і проявляється через ціну під час обміну.

Таким чином, товар виступає носієм економічних відносин між виробником і споживачем. Він є посередником у русі вартості та головним елементом товарно-грошових відносин.

Щоб певна річ або послуга вважалася товаром, вона повинна мати такі ознаки:

1. Бути продуктом праці.
2. Мати споживну вартість.
3. Бути призначеною для обміну.
4. Мати вартість, що визначається суспільно необхідними витратами праці.

У ринковій економіці товари класифікуються за різними ознаками:

За призначенням:

- Споживчі товари — призначені для кінцевого споживання (одяг, продукти харчування, побутова техніка).
- Товари виробничого призначення — використовуються у виробництві інших товарів (сировина, машини, устаткування).

За ступенем обробки:

- Сировина (вугілля, нафта, деревина).
- Напівфабрикати (металопрокат, текстиль).
- Готові вироби (автомобілі, меблі, побутова техніка).

За тривалістю використання:

- Товари короткострокового користування — споживаються швидко (їжа, напої).
- Товари довгострокового користування — використовуються тривалий час (телевізори, меблі, автомобілі).

За рівнем попиту:

- Товари повсякденного попиту (хліб, молоко, мило).
- Товари попереднього вибору (одяг, взуття).
- Престижні товари (ювелірні вироби, брендові речі).

За фізичною формою:

- Матеріальні товари — мають фізичну форму.
- Нематеріальні товари (послуги) — результат корисної діяльності, що не має речової форми (транспортні, медичні, освітні послуги).

Товар є основою товарно-грошових відносин і виступає головним елементом економічного обігу. Від якості, асортименту та конкурентоспроможності товарів залежить розвиток підприємництва, рівень життя населення та добробут суспільства.

У сучасних умовах глобалізації товар набуває нових форм — зокрема, цифрові товари (програмне забезпечення, онлайн-послуги) відіграють дедалі важливішу роль в економіці знань.

Отже, товар є центральною категорією ринкової економіки, що поєднує в собі економічний і соціальний зміст. Його сутність полягає у здатності задовольняти потреби через обмін. Класифікація товарів дозволяє систематизувати економічні процеси, полегшує планування виробництва, торгівлі та маркетингу.

Розуміння економічної сутності товару має важливе значення для формування ефективної економічної політики держави та розвитку підприємництва в Україні.

1.2. Нормативна правова база з аудиту товарів

Облік товарів — це один із найважливіших напрямів бухгалтерського обліку, який забезпечує контроль за наявністю, рухом і використанням матеріальних цінностей. Для забезпечення єдиного підходу до ведення обліку в Україні діє розгалужена нормативно-правова база, що регламентує порядок документального оформлення операцій із товарами, їх оцінку, відображення у фінансовій звітності та податковий облік.

Метою цієї курсової роботи є аналіз основних нормативно-правових актів, які регулюють облік товарів в Україні.

Бухгалтерський облік в Україні здійснюється відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 №996-XIV. Цей закон визначає основні принципи ведення обліку, права та обов’язки підприємств і бухгалтерів, а також вимоги до фінансової звітності. [1]

Облік товарів належить до сфери матеріальних активів і має бути організований таким чином, щоб забезпечити своєчасне відображення їх руху, достовірну оцінку та контроль за збереженням.

В Україні для забезпечення нормативно правової бази з обліку товарів діють законодавчі і підзаконнні нормативні акти.

Законодавчі акти:

- Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” — визначає загальні принципи ведення бухгалтерського обліку, включно з обліком товарів. [1]
- Податковий кодекс України — регламентує порядок визначення доходів, витрат і податкового кредиту при операціях із товарами. [5]
- Цивільний кодекс України — встановлює правові основи договорів купівлі-продажу, постачання, зберігання та поставки товарів.

Підзаконні нормативні акти:

- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 9 “Запаси” — основний документ, що регламентує порядок визнання, оцінки, обліку та списання товарів. Згідно з ним, товари визнаються активом, якщо очікується отримання економічних вигод і їх вартість може бути достовірно визначена. [2]
- НП(С)БО 16 “Витрати” — визначає порядок відображення витрат, пов’язаних із реалізацією товарів.
- Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів (затверджена наказом Мінфіну №879 від 02.09.2014 р.) — встановлює правила проведення інвентаризації товарів. [3]

- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів (затверджені наказом Мінфіну №2 від 10.01.2007 р.) — деталізують порядок ведення аналітичного обліку товарів. [4]

Підприємства, що застосовують Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), керуються:

- МСБО 2 “Запаси”, який регламентує порядок оцінки запасів (у тому числі товарів) за найменшою із двох величин — собівартістю або чистою вартістю реалізації. [6]

Підприємства самостійно розробляють облікову політику, у якій визначають:

- метод оцінки вибуття товарів (ФІФО, середньозважена, ідентифікована вартість);
- порядок документального оформлення руху товарів;
- систему аналітичного обліку за місцями зберігання та матеріально відповідальними особами.

Документальне оформлення операцій із товарами здійснюється за типовими формами первинних документів (накладні, акти приймання-передачі, прибуткові ордери тощо).

Інформація про товари узагальнюється на рахунках бухгалтерського обліку (зокрема, рахунок 28 “Товари”) і відображається у Балансі (Звіті про фінансовий стан) за статтею “Запаси”. Результати реалізації товарів показуються у Звіті про фінансові результати.

Достовірність даних обліку перевіряється шляхом проведення інвентаризації та внутрішнього аудиту.

Нормативно-правова база з обліку товарів в Україні є комплексною та багаторівневою системою, що включає закони, національні стандарти бухгалтерського обліку, методичні рекомендації та міжнародні норми. Її основна мета — забезпечити єдність, прозорість і достовірність відображення товарних операцій у фінансовій звітності.

Дотримання встановлених вимог є запорукою ефективного управління матеріальними ресурсами підприємства, правильного визначення фінансових результатів і своєчасної сплати податків.

Отже державне регулювання бухгалтерського обліку та звітності в Україні здійснюється з метою встановлення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, яка є обов’язковою для всіх юридичних осіб, створених відповідно до чинного законодавства, незалежно від організаційно-правових форм та форм власності. Це повинно стати захистом інтересів усіх користувачів звітності, оскільки в уніфікованій системі розібратися легше, ніж у множині різних систем.

Розділ 2. Облікові аспекти товарних запасів

2.1. Характеристика первинних документів за обліком товарних запасів та їх руху на підприємстві

Первинні документи є основою будь-якого бухгалтерського обліку. Саме вони забезпечують достовірність, повноту та законність відображення господарських операцій у бухгалтерських регістрах. У сфері обліку товарних запасів первинна документація має особливе значення, адже дозволяє контролювати рух товарів, їх надходження, зберігання та реалізацію.

Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, кожна господарська операція повинна бути підтверджена первинним документом, який містить відомості про її здійснення. [1]

Первинний документ — це письмове свідчення, що підтверджує факт господарської операції та служить підставою для бухгалтерського обліку.

Основні вимоги до первинних документів:

- наявність обов’язкових реквізитів (назва, дата, зміст операції, одиниця виміру, підписи відповідальних осіб);
- достовірність інформації;
- своєчасне складання;
- належне зберігання і передача в бухгалтерію.

Основними нормативними актами, що регламентують оформлення первинних документів, є:

- Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”;
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”; [2]
- Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Мінфіну №88 від 24.05.1995 р.; [5]

- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів (наказ Мінфіну №2 від 10.01.2007 р.); [7]
- Інструкція з інвентаризації активів (наказ Мінфіну №879 від 02.09.2014 р.).

Ці документи визначають, як повинні оформлюватися операції з надходження, відпуску, переміщення, реалізації та списання товарів.

Документи з надходження товарів:

- Прибуткова накладна (товарна накладна) — оформлюється постачальником і підтверджує факт передачі товарів покупцю.
- Акт приймання товарів — складається у випадку розбіжностей у кількості або якості отриманих товарів.
- Товарно-транспортна накладна (ТТН) — підтверджує перевезення товарів від постачальника до покупця.
- Прибутковий ордер (форма №М-4) — застосовується при оприбуткуванні запасів на склад.

Документи руху і зберігання:

- Картка складського обліку матеріалів (форма №М-12) — використовується для аналітичного обліку руху товарів на складі.
- Журнал обліку руху товарів — містить відомості про надходження, відпуск і залишки.
- Акт інвентаризації товарів (форма інв-3) — фіксує результати перевірки фактичної наявності товарів.

Документи з вибуття (реалізації):

- Видаткова накладна — підтверджує відпуск товарів покупцю.
- Рахунок-фактура — містить інформацію про найменування, кількість, ціну та суму товарів.
- Податкова накладна — оформлюється платником ПДВ і є підставою для податкового кредиту покупця.

- Акт списання — складається у випадку псування або втрати товарів.

Первинні документи є не лише основою для облікових записів, а й інструментом контролю за діяльністю підприємства. Вони забезпечують:

- перевірку законності господарських операцій;
- контроль за збереженням товарно-матеріальних цінностей;
- достовірність звітності;
- можливість проведення аудиту чи податкової перевірки.

Наявність правильно оформлених документів дозволяє уникнути фінансових порушень, недостач і суперечок з контрагентами.

Первинні документи з обліку товарних запасів — це основа достовірності бухгалтерського обліку. Вони відображають кожен етап руху товарів — від надходження до реалізації або списання.

Систематизація та належне оформлення первинної документації забезпечує ефективний контроль за матеріальними цінностями, сприяє підвищенню фінансової дисципліни на підприємстві та зменшує ризики помилок і зловживань.

У сучасних умовах дедалі більшого поширення набуває електронна форма первинних документів, що підвищує оперативність обліку та знижує ризик втрат інформації.

2.2. Організація синтетичного і аналітичного обліку товарів

У системі бухгалтерського обліку товари є одним із найважливіших елементів активів підприємства. Вони забезпечують безперервність виробництва та реалізації, впливають на фінансові результати й ліквідність підприємства. Для правильного управління товарними запасами необхідна чітка організація синтетичного та аналітичного обліку, що забезпечує контроль за наявністю, рухом і збереженням товарів.

Товари — це запаси, які придбані або отримані з метою подальшого продажу. Їх облік забезпечує:

- контроль за наявністю і рухом товарних запасів;
- визначення собівартості реалізованих товарів;
- формування достовірної фінансової звітності;
- оцінку ефективності торговельної діяльності підприємства.

Згідно з НП(С)БО 9 “Запаси”, товари визнаються активом, якщо очікується отримання економічних вигод у майбутньому та їх вартість може бути достовірно визначена. [2]

Синтетичний облік — це облік у загальному узагальненому вигляді за економічно однорідними групами активів. Його ведуть на рахунках бухгалтерського обліку у Головній книзі.

Аналітичний облік — це деталізація даних синтетичного обліку, яка забезпечує інформацію про рух товарів за видами, найменуваннями, місцями зберігання та матеріально відповідальними особами.

Синтетичний і аналітичний облік взаємопов’язані:

- дані аналітичного обліку підсумовуються для отримання синтетичних показників;
- суми за аналітичними рахунками повинні дорівнювати залишку на відповідному синтетичному рахунку.

Синтетичний облік товарів ведеться на рахунках класу 2 “Запаси” відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Мінфіну №291 від 30.11.1999 р.

Основний рахунок для обліку товарів — рахунок 28 “Товари”, який має такі субрахунки:

- 281 “Товари на складі” — для обліку товарів, що перебувають на складі;

- 282 “Товари в торгівлі” — для обліку товарів у торгових залах;
- 283 “Товари на комісії” — для товарів, переданих на комісійну реалізацію;
- 284 “Тара під товарами”;
- 285 “Торгова націнка” — використовується у роздрібній торгівлі для обліку націнок на товари.

Аналітичні рахунки деталізують кожен із цих субрахунків за видами, групами або місцями зберігання товарів.

Аналітичний облік ведеться у розрізі:

- найменувань товарів;
- партій або постачальників;
- місць зберігання (склади, магазини);
- матеріально відповідальних осіб.

Основні документи аналітичного обліку:

- картки складського обліку (форма М-12);
- товарні книги обліку руху запасів;
- звіти матеріально відповідальних осіб;
- відомості обліку товарів у роздрібній торгівлі.

Аналітичний облік ведеться в кількісно-сумовому вираженні, що дозволяє контролювати залишки та визначати собівартість товарів у кожному місці зберігання.

В таблиці 2.1 покажемо відображення в аналітичному обліку операцій но надходженню і вибуттю товарів.

Таблиця 2.1

Відображення в обліку операцій по надходженню і вибуттю товарів

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредет
1	Оприбутковано товари	282 «Товари в торгівлі»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
2	Відображено суму ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
3	Оплачено рахунок постачальника	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	31 «Розрахунки в банках»
4	Нараховано торговельну націнку на товар, що надійшов	282 «Товари в торгівлі»	285 «Торговельна націнка»
5	Реалізовано товари за готівку	30 «Каса»	702 «Доходи від реалізації товарів»
6	Нараховано податкові зобов’язання по ПДВ	702 «Доходи від реалізації товарів»	641 «Розрахунки за податками»
7	Списано суму торговельної націнки по реалізованих товарах	285 «Торговельна націнка»	282 «Товари в торгівлі»
8	Списано собівартість реалізованих товарів за покупними цінами	902 «Собівартість реалізованих товарів»	282 «Товари в торгівлі»
9	Відображено закриття рахунків у кінці звітного періоду	702 «Доходи від реалізації товарів» 791 «Результат основної діяльності»	791 «Результат основної діяльності» 902 «Собівартість реалізованих товарів»

Синтетичний і аналітичний облік ведуться паралельно. Інформація з первинних документів спочатку потрапляє до аналітичних регістрів (складські картки, звіти), а потім узагальнюється в синтетичних рахунках.

Для перевірки правильності ведення обліку здійснюється звірка оборотів і залишків між аналітичними та синтетичними рахунками. Цей процес забезпечує повну відповідність даних, що є передумовою достовірної фінансової звітності.

Сучасні підприємства дедалі частіше використовують автоматизовані програми бухгалтерського обліку (наприклад, BAS, 1С:Підприємство, ISpro тощо), які поєднують синтетичний та аналітичний облік у єдиній базі даних.

Такі системи дозволяють:

- автоматично формувати бухгалтерські проведення;
- вести облік товарів за місцями зберігання та партіями;
- швидко отримувати аналітичну інформацію про залишки та рух запасів;
- зменшувати ризик помилок і дублювання даних.

Організація синтетичного та аналітичного обліку товарів є важливою складовою ефективної системи бухгалтерського обліку підприємства. Синтетичний облік забезпечує узагальнену інформацію для складання звітності, а аналітичний — деталізує дані для оперативного управління запасами.

Від узгодженості між цими двома рівнями обліку залежить достовірність фінансових результатів, правильність визначення собівартості товарів і контроль за їх рухом. Використання сучасних інформаційних технологій значно підвищує якість та ефективність облікового процесу.

2.3. Особливості обліку результату інвентаризації та переоцінки товарів

Оскільки товари є важливою складовою оборотних активів підприємства то для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку необхідно періодично перевіряти фактичну наявність товарів і їхню оцінку. Такі перевірки здійснюються через інвентаризацію та переоцінку.

Інвентаризація дає можливість зіставити фактичну наявність товарів із даними бухгалтерського обліку, а переоцінка — забезпечити відповідність їх вартості реальним ринковим умовам. Обидва процеси мають суттєве значення для формування достовірної фінансової звітності підприємства.

Інвентаризація — це перевірка фактичної наявності матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків та інших активів і зобов'язань підприємства з даними бухгалтерського обліку.

Її основні завдання:

- забезпечення достовірності даних обліку;
- виявлення нестач, лишків, псування товарів;
- оцінка стану збереження матеріальних цінностей;
- підтвердження відповідальності матеріально відповідальних осіб.

Інвентаризація проводиться відповідно до Інструкції з інвентаризації активів і зобов'язань, затвердженої наказом Міністерства фінансів України №879 від 02.09.2014 р.[5]

Під час інвентаризації створюється інвентаризаційна комісія, яка проводить підрахунок фактичної наявності товарів у місцях зберігання (на складах, у магазинах тощо).

Основні етапи інвентаризації:

1. Видання наказу керівника про проведення інвентаризації.
2. Підготовка документів і приміщень.

3. Безпосередній підрахунок та опис товарів у інвентаризаційних описах (форма інв-3).

4. Звірка фактичних даних із бухгалтерським обліком у порівняльних відомостях.

5. Оформлення результатів і відображення їх у бухгалтерських записах.

За результатами інвентаризації можуть бути виявлені:

- лишки товарів — фактична кількість перевищує облікові дані;
- нестачі або втрати — фактична кількість менша від облікових даних.

Облік лишків: Лишки оприбутковуються на баланс за поточною вартістю. Бухгалтерське проведення:

Дт 28 “Товари” — Кт 719 “Інші доходи від операційної діяльності”.

Облік нестач:

- Якщо встановлено винну особу — сума нестачі відшкодовується:

  Дт 375 “Розрахунки з відшкодування завданих збитків” — Кт 716 “Відшкодування раніше списаних активів”.

- Якщо винну особу не встановлено — нестача списується на витрати підприємства:

  Дт 947 “Нестачі і втрати від псування цінностей” — Кт 28 “Товари”.

У випадку псування товарів через форс-мажор (пожежа, затоплення, стихійне лихо) втрати визнаються позареалізаційними витратами.

Переоцінка товарів — це процес зміни їхньої балансової вартості з метою приведення у відповідність до поточних ринкових цін або чистої вартості реалізації.

Відповідно до НП(С)БО 9 “Запаси”, товари повинні оцінюватися за найменшою з двох величин:

- первісною вартістю;
- чистою вартістю реалізації (очікуваною ціною продажу за вирахуванням витрат на реалізацію).[2]

Якщо чиста вартість реалізації нижча за балансову — проводиться уцінка, якщо вища — можлива дооцінка (у межах раніше проведеної уцінки).

Уцінка товарів:

Відображається у зменшенні їх вартості:

Дт 946 “Втрати від знецінення запасів” — Кт 28 “Товари”.

Дооцінка товарів (відновлення вартості):

Проводиться у межах попередньої уцінки:

Дт 28 “Товари” — Кт 719 “Інші доходи від операційної діяльності”.

Уцінка товарів оформлюється Актом уцінки, який затверджується керівником підприємства і є підставою для внесення змін до обліку.

Результати інвентаризації та переоцінки безпосередньо впливають на:

- Баланс (зміна вартості запасів);
- Звіт про фінансові результати (через доходи та витрати від уцінки, дооцінки чи списань);
- Податковий облік (впливає на базу оподаткування прибутку).

Тому правильне відображення цих операцій забезпечує достовірність фінансової інформації, а також сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень.

Інвентаризація та переоцінка товарів є важливими інструментами контролю й достовірності бухгалтерського обліку. Інвентаризація забезпечує

відповідність фактичних залишків даним обліку, а переоцінка — справедливу оцінку запасів відповідно до ринкових умов.

Результати цих процедур безпосередньо впливають на фінансові показники діяльності підприємства, формування прибутку та податкові зобов’язання. Своєчасне і правильне відображення результатів інвентаризації та переоцінки є запорукою прозорості й ефективності управління товарними ресурсами.

Розділ 3. Аудит товарів

3.1. Завдання та інформаційне забезпечення аудиту товарів

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки аудит відіграє важливу роль у забезпеченні достовірності фінансової інформації про діяльність підприємства. Одним із ключових об’єктів аудиторської перевірки є товари, оскільки вони становлять значну частку оборотних активів і безпосередньо впливають на фінансові результати.

Метою аудиту товарів є встановлення достовірності даних бухгалтерського обліку щодо їх наявності, оцінки, руху та правильності відображення у фінансовій звітності. Для цього аудитор використовує певне інформаційне забезпечення, яке є базою для формування аудиторського висновку.

Аудит товарів — це незалежна перевірка повноти, достовірності та законності обліку операцій з товарами. Він проводиться з метою підтвердження правильності формування собівартості, обліку руху запасів, відображення доходів і витрат від реалізації.

Аудит товарів охоплює такі напрями:

- перевірку організації складського обліку;
- аналіз правильності документального оформлення операцій із товарами;
- контроль за оцінкою товарів при оприбуткуванні, продажу, інвентаризації та переоцінці;
- оцінку стану збереження товарно-матеріальних цінностей.

Головними завданнями аудиту товарів є:

перевірка збереження товарних запасів (аудитор перевіряє умови зберігання, наявність інвентаризаційних описів, матеріальну відповідальність осіб);

контроль правильності документального оформлення операцій (перевіряються прибуткові, видаткові, товарно-транспортні накладні, акти приймання, звіти матеріально відповідальних осіб;

перевірка оцінки товарів (визначається, чи відповідає оцінка вимогам НП(С)БО 9 “Запаси”, чи правильно застосовуються методи оцінки вибуття (ФІФО, середньозважена, ідентифікована собівартість);

встановлення правильності відображення операцій у бухгалтерському обліку (аудитор аналізує, чи коректно відображено рух товарів на рахунках 28 “Товари”, 902 “Собівартість реалізованих товарів”, 702 “Дохід від реалізації товарів”);

перевірка інвентаризаційних результатів (перевіряється правильність оформлення актів, обліку нестач і лишків, відображення їх у бухгалтерських записах);

оцінка впливу обліку товарів на фінансові результати (аудитор визначає, як облік товарів впливає на показники прибутку, собівартості, податкові зобов’язання та фінансову звітність загалом). [2]

Інформаційне забезпечення аудиту — це сукупність документів, облікових регістрів, звітів, внутрішніх та зовнішніх джерел даних, які використовуються для проведення перевірки.

Основні джерела інформації при аудиті товарів:

Нормативно-правові документи

- Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”;
- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (зокрема, НП(С)БО 9 “Запаси”);
- Міжнародні стандарти аудиту (МСА 300, 315, 500, 530 тощо);
- Податковий кодекс України;

- Внутрішні положення підприємства (облікова політика, посадові інструкції).

Первинні документи

- прибуткові та видаткові накладні;
- акти приймання-передачі товарів;
- товарно-транспортні накладні;
- звіти матеріально відповідальних осіб;
- акти інвентаризації та переоцінки.

Облікові регістри

- відомості обліку товарів (кількісно-сумові звіти);
- картки складського обліку;
- оборотно-сальдові відомості за рахунками 28, 902, 702;
- журнали-ордери та головна книга.

Зовнішні джерела

- договори постачання, рахунки-фактури;
- банківські виписки;
- акти перевірок контролюючих органів;
- ринкові довідки щодо цін на товари.

На основі цієї інформації аудитор формує доказову базу, проводить порівняльний аналіз, тестує внутрішній контроль і визначає можливі ризики помилок чи зловживань.

Аудитор під час перевірки застосовує такі методи:

- суцільна або вибіркова перевірка документів;
- зустрічна звірка з постачальниками та покупцями;
- інвентаризація контрольного характеру;
- аналітичні процедури (співставлення обсягів закупівель, реалізації, залишків);
- арифметичні перевірки правильності підрахунків у документах;

- аналіз собівартості та торгових націнок.

Результати аудиту оформлюються у робочих документах аудитора і відображаються у підсумковому аудиторському висновку.

У процесі аудиту найчастіше виявляються такі порушення:

- невідповідність фактичних залишків даним бухгалтерського обліку;
- неправильне застосування методів оцінки вибуття запасів;
- несвоєчасне або неправильне оформлення первинних документів;
- заниження торгових націнок;
- відсутність належного контролю за матеріально відповідальними особами;
- порушення при обліку результатів інвентаризації.

Виявлення таких помилок дозволяє аудитору надати рекомендації щодо поліпшення системи внутрішнього контролю.

Аудит товарів є важливою складовою фінансового контролю на підприємстві. Його завдання полягає у перевірці законності, правильності та достовірності відображення операцій з товарами в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. [10]

Інформаційне забезпечення аудиту — це основа ефективної перевірки, що включає нормативні акти, первинні документи, регістри обліку та інші джерела інформації. Якісний аудит товарів сприяє запобіганню зловживанням, зменшенню ризиків та підвищенню фінансової стабільності підприємства.

3.2. Аналіз забезпеченості підприємства товарами

У ринкових умовах ефективна діяльність підприємства неможлива без належного рівня забезпеченості товарами. Від наявності, структури, асортименту та якості товарів залежить здатність підприємства задовольняти

потреби покупців, підтримувати обсяги продажу, отримувати прибуток і зберігати конкурентоспроможність.

Аналіз забезпеченості підприємства товарами дає змогу оцінити, наскільки наявні запаси відповідають потребам реалізації, чи раціонально використовується товарна маса, а також визначити можливі резерви підвищення ефективності товарообігу.

Забезпеченість підприємства товарами — це відповідність фактичних запасів товарів обсягам і структурі попиту споживачів. Вона характеризує можливість підприємства безперебійно здійснювати продаж, уникати як дефіциту, так і надлишку запасів.[9]

Основною метою аналізу є визначення оптимального рівня товарних запасів, який забезпечує нормальну роботу підприємства за мінімальних витрат на їх утримання.

Завдання аналізу забезпеченості товарами:

- оцінити рівень і динаміку товарних запасів;
- визначити їхню структуру та асортимент;
- оцінити відповідність запасів обсягам реалізації;
- виявити причини відхилень від нормативів;
- розробити рекомендації щодо оптимізації обсягів закупівель і зберігання товарів.

Для проведення аналізу використовують дані:

- бухгалтерського обліку (рахунок 28 “Товари”, аналітичні відомості, інвентаризаційні описи);
- статистичної звітності (форми №1-П, №3-з);
- внутрішніх звітів підприємства (плани закупівель, звіти про продаж);
- первинних документів — накладних, актів приймання, складських карток;

- аналітичних матеріалів про динаміку цін, попит і пропозицію на ринку.

На основі цих даних аудитор або аналітик формує систему показників для оцінки рівня забезпеченості. [8]

Основні кількісні показники:

1. Середній залишок товарів (Тс):

Тс=Тпоч+Ткін/2 ;

де Тпоч і Ткін — залишки товарів на початок і кінець періоду.

2. Коефіцієнт забезпеченості товарами (Кз):

Кз=ТсР×100%;

де Р — обсяг реалізації за період. Показує, наскільки обсяг запасів відповідає товарообігу.

3. Тривалість обороту товарів (Тоб):

Тоб=Тс×ДРТоб;

де Д — кількість днів у періоді. Менша тривалість обороту свідчить про ефективніше використання запасів.

4. Коефіцієнт оборотності товарів (Ко):

Ко=РТсКо .

Відображає, скільки разів за період запаси повністю обернулися у продаж.

На рівень забезпеченості впливають такі чинники:

- обсяги закупівель та своєчасність постачання;
- умови зберігання і транспортування;
- сезонність попиту;
- обсяг і структура реалізації;
- зміни в ціновій політиці постачальників;
- організація управління запасами.

Недостатня кількість товарів призводить до втрати покупців і прибутку, а надлишок — до заморожування коштів, зниження оборотності, псування продукції.

Важливим напрямом аналізу є оцінка асортиментної структури запасів. Вона показує, наскільки фактична номенклатура товарів відповідає попиту споживачів і плановим завданням.

Для цього розраховують:

- частку окремих груп у загальному обсязі запасів;
- коефіцієнт відповідності фактичного асортименту плановому;
- індекси змін структури.

Аналіз асортименту допомагає виявити товари, що користуються попитом, і ті, що реалізуються повільно або втрачають актуальність

Для оптимізації забезпеченості підприємства товарами рекомендується:

- впровадження системи планування запасів (ABC-аналіз, XYZ-аналіз);
- використання програм управління логістикою (ERP, MRP-системи);
- підвищення точності прогнозування попиту;
- удосконалення договірних відносин із постачальниками;
- оптимізація складських запасів та прискорення товарообігу;
- зменшення частки нереалізованих або застарілих товарів.

Такі заходи сприяють підвищенню ліквідності активів і зменшенню витрат на зберігання.

Аналіз забезпеченості підприємства товарами є важливою складовою системи управління матеріальними ресурсами. Він дозволяє виявити недоліки в організації постачання, визначити оптимальний рівень запасів, забезпечити безперервність продажів і підвищити ефективність використання оборотних коштів. [10]

Раціональна політика управління запасами — запорука фінансової стійкості підприємства, його конкурентоспроможності та прибутковості.

Висновки

У процесі виконання курсової роботи на тему “Аудит товарів” було досліджено теоретичні, нормативно-правові та практичні аспекти організації аудиту товарних запасів на підприємстві.

Товари є однією з найважливіших складових оборотних активів, що безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності підприємства. Правильна організація їх обліку забезпечує достовірність даних фінансової звітності, контроль за рухом матеріальних цінностей і ефективність управлінських рішень.

У ході дослідження було з’ясовано, що:

- облік товарів регулюється Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність”, НП(С)БО 9 “Запаси”, а також внутрішніми положеннями підприємства;
- первинними документами для відображення операцій із товарами є накладні, акти приймання, товарно-транспортні накладні, звіти матеріально відповідальних осіб, які є підставою для відображення операцій у бухгалтерському обліку;
- аналітичний облік товарів ведеться у розрізі місць зберігання, матеріально відповідальних осіб та найменувань товарів, що забезпечує оперативний контроль за їх рухом;
- синтетичний облік здійснюється на рахунку 28 “Товари” та пов’язаних із ним рахунках 902 “Собівартість реалізованих товарів”, 702 “Дохід від реалізації товарів”, 949, 719 — для відображення уцінки чи дооцінки;
- значну роль відіграє інвентаризація, яка дозволяє перевірити відповідність фактичних залишків даним бухгалтерського обліку, виявити нестачі, лишки чи псування товарів;

- у сучасних умовах підвищення ефективності обліку товарів можливе завдяки автоматизації процесів, застосуванню спеціалізованих програм (наприклад, BAS Бухгалтерія**,** 1С**,** SAP**,** M.E.Doc**),** що дає змогу скоротити час на обробку інформації та підвищити її точність.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що ефективна система аудиту товарів повинна забезпечувати:

- своєчасне та повне відображення господарських операцій;
- контроль за збереженням товарно-матеріальних цінностей;
- правильну оцінку запасів під час їх придбання, продажу та переоцінки;
- достовірне формування фінансових результатів підприємства.

Отже, належна організація аудиту товарів сприяє підвищенню фінансової дисципліни, зміцненню контролю за використанням ресурсів, зниженню ризику втрат і забезпечує прозорість фінансової звітності.

Результати проведеного дослідження підтверджують, що удосконалення системи аудиту товарів — важливий чинник підвищення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” №996-XIV від 16.07.1999 р.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”, наказ Мінфіну №246 від 20.10.1999 р.
3. Інструкція з інвентаризації активів і зобов’язань, наказ Мінфіну №879 від 02.09.2014 р.
4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, наказ Мінфіну №2 від 10.01.2007 р.
5. Податковий кодекс України (редакція станом на 2025 р.).
6. Міжнародні стандарти аудиту (МСА 300, 315, 500, 530).
7. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз. — Житомир: Рута, 2020.
8. Бутинець Ф. Ф. Аудит: Навчальний посібник. — Житомир: ПП “Рута”, 2020.
9. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік і аналіз: Навчальний посібник. — К.: КНЕУ, 2021.
10. Савченко А. Г. Аудит: Підручник. — К.: КНЕУ, 2021.
11. Савченко А. Г. Бухгалтерський облік в Україні: Навчальний посібник. — К.: КНЕУ, 2021.